

OKUL ÖNCESİ SOSYAL DEĞERLER KAZANIMI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ¹

A Study into the Development of Scale for Preschool Social Values Acquisition

Gönderim Tarihi: 09.01.2016

Kabul Tarihi: 24.05.2016

Derya ATABEY*

Esra ÖMEROĞLU**

Öz: Bu araştırma “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” nin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” nin geliştirilmesinde metodolojik araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” nin geçerlik güvenirlik çalışması; Ankara ili, merkez ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ilköğretim okulları bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden 200 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” nin test tekrar test güvenirliği ise araştırmaya katılan 200 çocuk arasından tesadüf olarak belirlenen 60 çocuk ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; anasınıfına devam eden çocukların sahip olduğu sosyal değerleri belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” ve verilen cevapların kaydedilmesi için “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Cevap Formu” kullanılmıştır. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” nin geçerlik kapsamında; kapsam geçerliliği ve yapı geçerliliği analizleri, güvenirlik kapsamında ise; test-tekrar test kararlılık ve iç tutarlılık anlamında Kuder Richardson-20 (KR-20) güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda; beş alt boyut ve 19 maddeden oluşan “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” nin, anasınıfına devam eden çocukların sahip oldukları sosyal değerleri belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda; eğitimcilere ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Değerler, Okul Öncesi, Değerler Eğitimi.

¹ Bu çalışma Atabey (2014) Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Sosyal Değerler Eğitimi Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Değerler Kazanımına Etkisinin İncelenmesi

isimli doktora tezinden üretilmiştir ve bu tez Gazi Üniversitesi BAP Birimi tarafından desteklenmiştir.

* Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi/ Sağlık Yüksekokulu, e-posta: deryaatabey1982@gmail.com

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, e-posta: esra.omeroglu@gmail.com

Abstract: The current study was carried out to determine the development of “The Scale for Preschool Social Values Acquisition”. A methodological research method was used in the development of “The Scale for Preschool Social Values Acquisition”. The validity and reliability tests of “The Scale for Preschool Social Values Acquisition” was carried out over 200 children attending to a kindergarten acting under the official primary schools of Ministry of Education in the central towns of the city of Ankara. Test and retest reliability of “The Scale for Preschool Social Values Acquisition” was carried over 60 children chosen randomly out of 200 children participating in the research. As a data collection instrument of the research, “The Scale for Preschool Social Values Acquisition” was used to determine the social values of the children attending to a kindergarten and “Answer Form for the Scale for Preschool Social Values Acquisition” was used to register the replies. Within the content of validity of “The Scale for Preschool Social Values Acquisition”, content validity and structure validity analyses were calculated and in terms of reliability, test, re-test, Kuder Richardson -20 (KR-20) reliability coefficients were calculated for the purpose of consistency and internal consistency. As a result of the findings obtained; it was found that “The Scale for Preschool Social Values Acquisition” composed of five sub-dimension and 19 items was a valid and reliable instrument in determining social values that kindergarten children have. In the light of these results, educators and researchers were given some recommendation.

Keywords: Social Values, Early Childhood, Values Education.

GİRİŞ

Değerler birçok bilim dalının incelediği bir konu olmuştur ve değerlere ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. Spranger (1928)’e göre değerler; bir insanın dünya görüşünü belirleyen, sevilenlerin, sevilmeyenlerin, bakış açılarının, gerekli olanların, iç eğilimin, mantıklı ve mantıksız hükümlerin, önyargıların kümeleneşidir (Spranger’den aktaran Bruno ve Lay, 2006: 1). Kluckhohn (1951)’e göre değer; bir grubun ya da bireylerin ayırıcı özelliği olan, belirgin veya örtülü bir şekilde beğenilen, seçimleri ve davranışları etkileyen bir kavramdır (Kluckhohn’dan aktaran Smith, 1969: 102). Schwartz (1996)’ya göre değer; beğenilen, önem taşıyan, insan yaşamının yol gösterici ilkeleri olarak hizmet edendir. Rokeach (1973)’e göre değer bir inançtır. Değerler bireylerin davranışlarını, tercihlerini ve tercih anlayışlarını oluşturur. Bireylerin kişisel ya da toplumsal olarak tercih edilenleri kavramasını sağlar.

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi, o toplumu oluşturan bireylerin karakterleri ve sahip oldukları değerlerle yakından ilişkilidir. Değerler davranışlara yön verirler ve bireylerin tercihlerini oluştururlar.

Bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyum sağlayıp sağlayamayacakları ya da nasıl uyum sağlayacakları son derece önemlidir. Bireylerinin nasıl davranması

gerektiğine ilişkin değerler ve normlar toplumlar tarafından üretilir. Bu değer yargıları sistemi, topluma göre ne tür bir davranışın uygun sayılabileceğini iyi ya da kötü diye niteleneceğini belirleyerek, bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyumlarını sağlar (İsen ve Batmaz, 2002: 115). Değerler; neyin doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü, istenilen ya da istenilmeyen olduğu hakkındaki ortak fikirlerdir (Williams'dan aktaran Kendall, 2001: 77). Değerler bireylerin ahlaki inançlarını ve davranış standartlarını içerir. Yaşamın genel ve soyut prensiplerini oluşturur (Baron, Byrne ve Watson 2005: 88).

Küreselleşen dünyada, değerlerin önemi giderek artmaktadır. Eğitimin amaçlarından biri de değerleri benimseyen, sağlıklı kişilik özelliklerine sahip bireyler yetiştirmektir. Son yıllarda yapılan araştırmalar değerler ve değerler eğitiminin önemini ve gerekliliğini vurgulamaktadır. Yapılan araştırmalarda; değerler eğitiminin olumlu etkileri üzerinde durulmaktadır.

Dilmaç (1999) tarafından gerçekleştirilen, “İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması” konulu araştırmada; insani değerler eğitimi programı bir grup çalışması olarak uygulandığında, gruba katılan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin geliştiği saptanmıştır. Keskinöğlü (2008) tarafından gerçekleştirilen, “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi” konulu araştırmada; ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyinin geliştiği ve saldırganlık eğiliminin azaldığı tespit edilmiştir. Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin (2010) tarafından gerçekleştirilen, “Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi” konulu araştırmada; uygulanan etkinliklerin öğrenci tutumları üzerinde olumlu etki gösterdiği tespit edilmiştir. Soriano, Franco ve Sleeter (2011) tarafından gerçekleştirilen, “Değerler Eğitimi Programının İspanya’daki Ergen Romanların Kendini Gerçekleştirmelerine Etkisi” konulu araştırmada; değerler eğitimi programının güney İspanya’daki Roman ergenlerin kendini gerçekleştirme, kendini algılama ve özsaygı düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda; deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında; değerler eğitimi programının uygulanması önerilmiştir. Tahiroğlu (2011) tarafından gerçekleştirilen, “İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğa Sevgisi, Temizlik ve Sağlıklı Olma Değerlerinin Öğretimi ve Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi” konulu araştırmada; değerler eğitimi etkinliklerinin, öğrencilerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme değerlerine yönelik kazanım düzeylerini ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ergün (2013) tarafından

gerçekleştirilen, “Ergenlere Verilen Değerler Eğitiminin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması” konulu araştırmada; ergenlere verilen değer eğitiminin, öğrencilerin öz düzenlemesini, bilişsel strateji kullanımını, öz yeterliliğini, içsel değerini artırdığı, öğrencilerin sınav kaygısını ise azalttığı saptanmıştır. Izgar (2013) tarafından gerçekleştirilen, “İlköğretim Okulu 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Demokratik Tutum ve Davranışlarına Etkisi” konulu araştırmada; uygulanan değerler eğitimi programının, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarını değiştirdiği, bağımsızlık, insan onuruna saygı, arkadaşlık, eşitlik, dürüstlük, sorumluluk, adalet, çeşitlilik, gizlilik ve çevreye saygı alt boyutlarındaki demokratik tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Thornberg ve Oğuz (2013) tarafından gerçekleştirilen, “Değerler Eğitimi ile İlgili Öğretmen Görüşleri, İsveç ve Türkiye’de Niteliksel Bir Araştırma” konulu araştırmada; öğretmenlerin, değerler eğitimi ile ilgili eleştirel bir yaklaşımlarının olmadığı, değerler eğitimi ile ilgili temel metod olarak öğrencilerle olan günlük etkileşimlerinde iyi bir model olmaları gerektiğini belirttikleri, değerler eğitiminin genellikle günlük uygulamalarla bütünleştiği, değerler ve değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları tanımlarda günlük bir dil kullandıkları, bu alanda profesyonel bilgi eksikliği olduğu tespit edilmiştir. Akgül (2014) tarafından gerçekleştirilen, “İlkokul Öğrencileri İçin Web Tabanlı Değerler Eğitimi Uygulaması” konulu araştırmada; “Web Tabanlı Değerler Eğitimi (WTDE)” uygulamasının, dürüstlük ve adalet değerini kazandırmada alternatif bir yöntem olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca WTDE’ nin bireylerin var olan adalet ve dürüstlük değerleri üzerinde etkisi olduğu bulunmuş, geliştirilen ortamın değer eğitimi için alternatif bir ortam olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Değerler kazanımının önemli bir bölümünü ise sosyal değerler oluşturmaktadır. Sosyal değerler; toplumun fertlerini birbirine yaklaştıran, bir arada tutan, toplumun devamını sağlayan temel yargılar, değerlerdir (TDK, 2013). Sosyal değerler; toplumun büyük bir bölümü tarafından kabul edilen değerlerdir. Bu değerler toplumun doğasını şekillendiren, nitelendiren ve etkileyen değerleri yansıtır (Nelson’dan aktaran Naylor ve Diem, 1987: 350). Sosyal değerler, herkes tarafından gerekli olduğu onaylanmış, çoğunluk tarafından benimsenen ölçü ve standartlardır. Temel ahlaki öğretiler veya inançlar olarak bir toplumun veya grubun varlığını, bütünlüğünü veya işleyişini devam ettirir. Bireysel düşünce ve inançlara bağlı değildir. Toplumsal duyguları içerir (Güney, 2011: 32-33). Toplumlar tarafından kabul edilen iyi- kötü, doğru- yanlış, beğenilen- beğenilmeyen, istenilen- istenilmeyen gibi kavramlar sosyal değerleri oluşturan başlıca kavramlardır. Spranger’e göre; sosyal değerlere sahip bireyler kendisini bir başkasına adarlar, başkalarıyla ve başkaları için yaşarlar.

Sosyal değerlerin temelini sevgi oluşturur ve sevgi hayatın en önemli gereksinimidir. Sosyal değerlere sahip bireyler için, kusursuz bir sevgide bireyselleşmenin sınırları ortadan kalkar. Sempati, yücelik, hakkından kendi isteğiyle vazgeçmek ve belli şartlar altında bağışlayıcılık sosyal değerleri oluşturan temel unsurlardır. Sosyal değerlere sahip bireyler başkalarının sahip oldukları kötü özelliklerinden hoşlanmazlar. Başkalarının kötü özelliklerine rastlarsa hayal kırıklığına uğrarlar. Dünyanın kusurlu yapısının suçlusu olarak insanı gösterirler (Spranger, 2001). Sosyal değerler; toplumsal düzenin oluşması ve devam etmesi için sosyal denetimin oluşmasını ve sosyal dayanışmayı sağlar. Toplumsal yaşam için istenilen, faydalı ve zorunlu olan unsurları belirler. Böylece bireylerin, ideal düşüncelerini sağlayarak, davranışlarını bu yönde belirlemelerine yardımcı olur. Bireylerin, insan davranışlarını değerlendirmelerini sağlayarak, doğruyu- yanlış, haklıyı-haksızı, istenileni - istenilmeyeni, ahlaksal ve ahlaksal olmayı ayırt etmelerini sağlar (Özkalp, Anar ve Tamer; Stanley'den aktaran Güney, 2011: 33). Sosyal değerler, sosyal dayanışmayı sağlar ve kişilerin, ilişkilerin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılırlar. İnsanların, başkalarının gözünde "Nerede" olduğunu bilmelerine yardımcı olur. Bireylerin istenilir, yararlı ve önemli olarak görülenler üzerinde odaklanmalarını, sosyal olarak değerli görülenler için çaba gösterilmelerini sağlar. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışların şemasını oluşturarak, bireylerin ideal düşüncelerine ve ideal davranışlarına yardımcı olur. Kişiler düşüncelerini en iyi nasıl yansıtabileceklerini anlarlar. Bireylerin sosyal rollerini seçmelerine ve gerçekleştirmelerine rehberlik eder. Sosyal kontrol, baskı ve dayanışma aracı olarak iş görürler. Bireyleri doğru olanı yapmaya teşvik eder (Fichter, 1990: 139). Dolayısıyla nitelikli bir eğitimi sağlamak için kişisel ve sosyal değerleri öğretme konusunda eğitim toplulukları harekete geçmiştir (Lovat ve Toomey, 2009: 4).

Değerlere ilişkin ilk kazanımlar okul öncesi dönemde edinilir ve etkileri tüm yaşam boyunca devam eder (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 7). İnsanlar doğumlarıyla birlikte sosyal bir yaşama başlarlar. Bebekler doğdukları zaman ihtiyaçlarının karşılanması için başkalarına gereksinim duyarlar. İlk sosyal ilişkilerini kurarlar (Bayhan San ve Artan, 2004: 237). Böylece toplumsallaşma süreci başlamış olur (Topses ve Topses Devrim, 2010: 107). Sosyal ilişkiler yaşam boyunca devam eder (Aral ve diğerleri, 2000: 62).

Sevgi, hoşgörü, saygı, sorumluluk, işbirliği, yardımlaşma, nezaket okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılması gereken değerler arasındadır.

Sevgi değerine sahip bireylerin, duygularında ve yaşantısında yalnız kendi çevresi değil tüm dünya hatta tüm evren vardır (Benazus, 2002: 172). Daha iyi bir dünya için sevgi şarttır. Daha iyi bir insan olmanın doğal yapısını sevgi

duygusu oluşturur. Sevgi herkes için eşitliği ifade eder ve saygının temelini oluşturur. Sevgi nazik, yardımsever ve anlayışlı olabilmektir. Gerçek sevgi nezaket, yardımseverlik ve anlayışı beraberinde getirir, kıskançlığı giderir ve davranışların kontrolünü sağlar. Sevgi değişim, gelişim ve başarı için bir katalizördür (Tillman, 2000: 98 - 99). Sevgi herhangi bir zorlama olmaksızın bireyler arasında arzu ve amaç birliğinin oluşmasını sağlar (Hökelekli, 2009: 135). Sevgi değerine sahip ve sevgiyle yaşamayı varoluş felsefesi olarak gören bireyler için, yaşamın getirmiş olduğu tüm olumsuzluklar herhangi bir anlam ifade etmez. Bireyler bu olumsuzlukları aşmak için karşılıklı hoşgörünün yeterli olacağı fikrini benimserler (Benazus, 2002: 99). Sevmenin de tıpkı yaşamak gibi bir sanat olduğunun bilincine varılmalıdır (Fromm, 2007: 15). Sevgi hoşgörünün kaynağıdır (Tillman, 2000: 130).

Hoşgörü; farklılıkların sağladığı güzelliğe açık ve anlayışlı olmaktır. Hoşgörü bireylerin karşılıklı anlayış yoluyla birbirlerine duydukları karşılıklı saygıyı içerir. Hoşgörü zor durumlarla mücadele etme yeteneğidir. Sevgisizlik olduğu zaman hoşgörüsüzlük olur. Hoşgörüsüzlüğün kaynağı korku ve bilgisizliktir. Hoşgörü keşfetme yeteneğini sağlar. Barış bir amaç ise, hoşgörü barışın sağlanması için bir yöntemdir (Tillman, 2000: 130). Sevgi- hoşgörü değeri yaşamın erken yıllarında çocuklara kazandırılması gereken en önemli değerlerdir.

Saygı karakter eğitiminin önemli bir konusudur (Hogan'dan aktaran Hoffman, 2010: 39) ve saygı çocuklara öğretilmesi gereken ve hayatları boyunca gerekli olan en temel değerdir (Mckay, Mc.Kay, Eckstein ve Maybell, 2002: 16). Bireylerin başkalarıyla kurduğu iletişim, bireylerin ahlaki ve manevi kişiliğini yansıtır. İletişim, bireylerin sahip olduğu prensipleri uygulamaya nasıl dönüştürdüğünü gösterir. Sosyal insan olarak başarı, doğrudan saygı üzerine kurulan ilişkiler yaratmak ve devam ettirmektir (Burnham West ve Jones, 2007: 81). Saygı ise özsaygı ve öz disiplin, başkalarına saygı, başkalarının özeline ve mülkiyetine saygı, kanunlara saygı, din ve kültürel farklılıklara saygı gibi birçok konuyu içerir (Haydon, 2006: 81). Başkalarına karşı saygılı olmak ahlaklı olmanın temel unsurudur (Haydon, 2006: 82). Sosyal ilişkilerin temelini oluşturur (Sennett, 2003: 49). Karşılıklı saygı verimli ilişkilerin en önemli özelliğidir. Saygılı bireyler nazik ve yardımseverdirler (Character Descriptors – Attachment 1: Report to the Board of Trustees, February 7, 2006'dan aktaran Tuff, 2009: 13). Saygı değerine sahip bireyler başkalarının değerlerini önemserler (Templeton ve Schwartz'dan aktaran Mobley, 2010: 10). Ahlaki yükümlülüğe sahiptirler. Terbiye, nezaket, onur, özerklik, hoşgörü ve kabul gibi pozitif özellikleri taşırlar (Josephson'dan aktaran Mitchell, 2003: 13). Davranışlarını başkalarını dikkate alarak belirlerler ve uygun şekilde davranırlar. Şiddete, bayalığa veya kabalığa teşebbüs etmezler. Saygılı davranan bireyler başkalarından aynı say-

gıyı görürler. Bireysel farklılıkları ve başkalarının inançlarını kimseye zarar vermediği sürece önyargısız kabul ederler (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 13). Her insan doğuştan değerlidir, saygı ve değer görerek yaşama hakkına sahiptir. İnsanlar kendilerine saygı duyduklarında başkalarına da saygı duymaları kolaylaşır. İnsanlar eğer başkalarına saygı gösterirlerse, başkalarından da saygı görürler (Tillman, 2000: 72). Çocuklara saygı duyulduğunda, düşüncelerine önem verildiğinde, istekleri dinlendiğinde ve iletişim çabaları yanıtız kalmadığı zaman kişilikleri gelişir ve iyi ahlaklı bireyler olurlar (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 13).

Sorumluluk sahibi bireyler yapabileceklerinin en iyisini yapmayı bir görev gibi algılayıp ne gerekiyorsa yapmayı kabul ederler. Kendisine verilen görevleri amacından sapmadan yerine getirirler (Tillman, 2000: 266 - 267). Her zaman en iyisini yapmaya çalışırlar, disiplinlidirler ve iradelerini kullanırlar. Bir işe başlamadan önce düşünerek ve sonuçlarını dikkate alarak başlarlar. Seçimlerinin mesuliyetini alırlar (Character counts'dan aktaran Frogozo, 2006: 9). Aktif bir vatandaşlırlar (Character Descriptors – Attachment 1: Report to the Board of Trustees, February 7, 2006'dan aktaran Tuff, 2009: 13). Nasıl dürüst olunacağını bilirler. Başkalarına yardım etmenin gönül rahatlığını yaşarlar. Kaynakları pozitif değişiklikler oluşturmak için kullanırlar. Onlar için sorumluluk sadece zorunluluk değildir. Bireylerin amaçlarına ulaşmalarını sağlar (Tillman, 2000: 266 - 267). Bir toplumda bireylerin güvenilir olmaları için sorumluluk değerine sahip olmaları gerekir (Taulbert, 2006: 50). Bireyler sorumluluk sahibi olarak dünyaya gelmezler. Sorumluluk değeri zamanla (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 13) ve bireylerin sorumluluk değerinin önemine inandıkları zaman kazanılır (Taulbert, 2006: 50). Eğitim ortamlarında kurallar uygulandığında ve öğrencilerin bunu takip etmeleri sağlandığında, ne yapılacağını söylemek yerine nasıl yapılacağı gösterildiğinde, bir işe zamanında başlandığında ve belirlenmiş tarihlerde toplantılar düzenlendiğinde, aileler eğitime dahil edildiklerinde, onları güdüleyici ve motive edici notlar gönderildiğinde, öğrenciler kendilerine çeşitli amaçlar belirlediğinde, belirledikleri bu amaçlara ulaştıkları zaman daha yüksek standartlarda sorumluluk almaları için desteklendiklerinde, ulaşamazlarsa neden ulaşamadıklarını anlamalarına yardım edildiğinde ve bir strateji geliştirmeleri sağlandığında bireyler sorumluluk değerini daha kolay kazanmaktadırlar (Taulbert, 2006: 52 - 53).

İşbirliği; ortak bir amaç için bireylerin, başkalarıyla birlikte çalışarak enerjilerini birleştirmeleri olarak tanımlanabilir. İşbirliği yapan bireyler sonuca daha çabuk ve daha kolay bir şekilde ulaşabilirler. İşbirliği içinde çalışan bireylerin paylaşımları ve bunun sonucu olarak sosyal hoşlanma düzeyleri artmaktadır (Schiller, Bryant'dan aktaran Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 14). İşbir-

liği karşılıklı saygı ilkesine dayanır. Cesaret, saygı, yardımseverlik, paylaşma işbirliğinin temelini oluşturur. İşbirliği yapılabilmesi için gereksinim duyulan unsurların bilinmesi gerekir. Bireyler, sahip oldukları değerleri başkaları tarafından daha çok desteklendiğinde; ancak işbirliği yapabilirler. Dolayısıyla işbirliği herkesin değerlerini tanımayı ve pozitif davranışlara yönelmeyi gerektirir (Tillman, 2000: 206). Çocukların, işbirliğinin gerekliliğine ve işbirliği içinde yaşamın daha güzel, daha anlamlı ve daha kolay olduğunu anlamalarına yardımcı olmak, çocukların işbirliği yapabilmelerini geliştirmek için son derece önemlidir (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 14). İşbirliğinin geliştirilmesi için, sosyal etkileşimin başlatılması, yardım içerikli davranışların onaylanması, olumlu disiplin yöntemlerinin kullanılması, olumlu iletişim örneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir (McArthur'dan aktaran Özbey, 2009: 32).

Nezaket başkalarına karşı saygılı davranmak, nazik ve ince olmaktır. Zerafeti gösterme sanatı olan nezaket tüm kültürler için önemli bir unsurdur (Mısırlı, 2011: 7 -8). Nazik ve kibar davranışlar bireylerin kendisine gösterilmesini istediği hoş giden davranışlardır (Alıcı, 2012: 12). Nezaket kurallarına uyulması toplumsal hayatı düzenlemesi ve güzelleştirmesi açısından son derece önemlidir (Kurtoğlu, 2004: 17). Nezaket, görgülü olmanın bir parçasıdır ve bireyler zamanla belirli bir görgü kazanırlar. Bireylerin başkalarına gösterdiği nezaket aynı zamanda kendisine verdiği değerle ilişkilidir. "Teşekkür ederim", "İyi günler" gibi nezaket ifadelerini kullanamayan, başkalarını rahatsız ettiğinin farkında olduğu halde rahatsız edici davranışını sürdüren bireyler nezaketten yoksun olan bireylerdir (Mısırlı, 2011: 7- 8). Nezaket değerine sahip bireylerin söyledikleri kulağa hoş gelir. İltifat etmesini bilirler. İnsanlarla kolayca iletişim kurabilir ve kolay anlaşılır (Mısırlı, 2011: 8). Görgü ve nezaket toplumda daha rahat ve uzun süreli iletişim kurulmasını sağlar. Kurulan iletişimin kalitesini artırır, seviyesini yükseltir. Başkalarına karşı nazik davranan insanlar, başkalarından da aynı nazik davranışı görürler (Alıcı, 2012: 12). Bir toplumda nezaket kurallarına uyulmuyorsa nazik davranışların yerini kaba ve istenmeyen davranışlar alır (Mısırlı, 2011: 8). Dolayısıyla eğitim kurumlarına bu konuda büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Eğitim programlarının amacı sadece akademik başarısı yüksek olan bireyler yetiştirmek değildir. Eğitimin amaçlarından biri de sağlıklı kişilik özelliklerine sahip, değerlerini benimseyen bireyler yetiştirmektir.

Değerler eğitimi alan bireyler; iyi karakterli bireyler olurlar (Altan, 2011: 55). İyi karaktere sahip bireyler ise yaşamın her alanında başarılı olurlar (Licko-

na'dan aktaran Nzeocha, 2009: 2). Değerler eğitimi sosyal problemleri düzeltmeye yardımcı olur (Milson, Mehlig; Williams; Lickona'dan aktaran O'Connell, 2012: 29). Değerler eğitimi bireylerin kararlarını ve seçimlerini daha iyi kontrol etmelerini ve daha az olumsuz davranış içine girmelerini sağlar (Belet ve Deveci, 2008: 1; Altan, 2011: 56).

Germaine (2001) tarafından gerçekleştirilen, "Değerler Eğitiminin İlkokul Öğrencilerinin Öz Saygılarına Olan Etkisi" konulu araştırmada; değerler çocuklara bir programın parçası olarak kazandırılmaya çalışılmıştır. Programın uygulandığı deney grubunu oluşturan çocuklar ile bu eğitimi almayan kontrol grubunu oluşturan çocukların, özsaygı ölçümleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda; deney grubu lehine anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Pekince (2010) tarafından gerçekleştirilen, "Değerlere Dayalı Sınıf Yönetimi" konulu araştırmada; sınıf yönetiminde yansıtılan değerlerin, öğrencilerin akademik gelişimleri, sınıf iklimi ve öğrenci davranışları ile kişiler arası ilişkiler üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Öztürk Samur (2011) tarafından gerçekleştirilen, "Değerler Eğitimi Programının Altı Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerine Etkisi" konulu araştırmada; değerler eğitimi programının çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde desteklediği tespit edilmiştir. Lovat, Clement, Dally ve Toomey (2011) tarafından gerçekleştirilen, "Değerler Eğitiminin Okul Ortamı ve Akademik Çaba Üzerine Olan Etkisi" konulu çalışmada; okullarda oluşturulacak pozitif bir ortam aracılığıyla öğrencilerin akademik başarılarının artmasında değerler eğitiminin etkisi belirtilmiştir. Özellikle Avusturalya hükümetinin değerler eğitimi programı ve değerler eğitiminin okul atmosferi ve öğrenci üzerine etkisinin test etme ve ölçme projesi başta olmak üzere uluslararası çalışmaların sonuçları kanıt olarak gösterilmiştir. Yuvacı (2013) tarafından gerçekleştirilen, "Okul Öncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi" konulu araştırmada; öğretmenlerin öğrencilere değer eğitimi verirken evrensel değerler vermeyi hedefledikleri, değer eğitimi uygulamalarında daha fazla yöntem kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Neslitürk (2013) tarafından gerçekleştirilen, "Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi" konulu araştırmada; uygulanan programın deney grubundaki çocukların iletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grupla birlikte hareket etme ve kendini kontrol etme ile ilgili sosyal becerilerini anlamlı düzeyde arttırmada etkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca 4 hafta sonrasında yapılan izleme testi sonucunda da bu etkinin iletişim dışında diğer sosyal beceriler de kendini gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocuklarının annelerine verilen "Anne Değerler Eğitimi Programı"nın çocukların sosyal be-

cerilerini olumlu yönde desteklediği tespit edilmiştir. İpek (2014) tarafından gerçekleştirilen, “Beş Yaş Çocuklarına Verilen Değerler Eğitimi Programının Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” konulu araştırmada; değerler eğitimi programının, çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerinde olumlu bir şekilde değişim sağladığı ortaya çıkmıştır. Özalp Kaplan (2014) tarafından gerçekleştirilen, “İlkokullarda Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu araştırmada; değerlerle ilgili öğretmenlerin belirlediği bir aylık, yıllık plan olması ve sadece değer eğitiminin verildiği bir dersin oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ördök (2015) tarafından gerçekleştirilen, “İnsancıl Değerler Eğitim Programının Hayvan Temalı Etkinlikler Aracılığıyla Okul Öncesi Eğitimde Uygulanması” konulu araştırmada; İDEP’in, Türkiye’de uygulanan okul öncesi eğitim programıyla bütünleştirilerek uygulanabileceği, saygı, sorumluluk ve merhamet gibi değerlerin kazanılmasında faydalı olduğu, çocukların bilişsel ve sosyal duygusal gelişimlerine ve hayvanlara yönelik olumlu tutum ve davranışlar kazanmalarına katkı sağladığı görülmüştür. Sapsağlam (2015) tarafından gerçekleştirilen, “Anasınıfına Devam Eden Çocuklara Uygulanan Sosyal Değerler Eğitimi Programının Sosyal Beceri Kazanımına Etkisinin İncelenmesi” konulu araştırmada; “Sosyal Değerler Eğitimi Programı”nın, çocukların sosyal beceri kazanımında etkili olduğu ve bu etkisinin kalıcı olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalar değerler eğitiminin önemini ve gerekliliğini göstermektedir.

Değerlerin kazanılması okul öncesi dönemde gerçekleşmeye başlar. Değerlerin önemli bir bölümünü oluşturan sosyal değerler eğitimi ile çocuklar sosyal değerleri içselleştirerek, istedik davranışlara dönüştürürler. Çocuklar gelecek yaşamlarında sevgi dolu, hoşgörülü, saygılı, sorumluluk sahibi, işbirlikçi, yardımsever, nazik bireyler olurlar. Böylece; bir toplumu oluşturan bireyler sahip oldukları sosyal değerler aracılığıyla barış içinde yaşarlar.

Sosyal değerler eğitimi ile çocuklar kendilerini, başkalarını, yaşadıkları çevreyi, hayvanları, sevmeyi öğrenirler. Kendilerine ve başkalarına karşı hoşgörülü olurlar. Davranışlarının temelini; kendisine, başkalarına ve yaşadığı çevreye saygılı olma ilkeleri belirler. Gerek insan ilişkilerinde gerekse bir toplumun varlığını devam ettirebilmesi için dikkat edilmesi gereken kurallara özenle uyarlar. Sorumluluk almayı ve aldığı sorumluluğu yerine getirmeyi öğrenirler. Yaptığı yanlış davranışların sorumluluğunu üstlenerek bu davranışlarının oluşturduğu olumsuz sonuçları telafi etmeye çalışırlar. Yaşamın devam ettirebilmesi için gerekli olan kaynakların kullanımında kendiliğinden sorumluluk almayı öğrenirler. Saygı kuralları çerçevesinde birlikte çalışmayı, işbirliği yapmayı ve paylaşmayı, yardıma ihtiyaç duyan birine herhangi bir karşılık beklemezsizin yardım etmeyi ve yardıma ihtiyacı olduğunda yardım istemeyi

öğrenirler. Nezaket ve görgü kurallarını benimserler ve bunu bütün davranışlarına yansıtırlar.

Okul öncesi dönemde çocuklar doğrular ve yanlışlar arasındaki farkı tam olarak ayırt edemezler. Bu yüzden değerler çocuklara ayakta kalmasını yan yana koymalarını öğretmek gibi somut bir şekilde öğretilmelidir; (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006: 12) ancak okul öncesi dönemde değerler eğitimi ile ilgili yeterli araştırmanın yer almadığı görülmektedir (Yazar ve Erkuş, 2013: 198).

Dünyada ve Türkiye’de, okul öncesi dönemde sosyal değerler eğitimi ile ilgili yeterli çalışmaya rastlanmaması ve çocukların hangi değerleri ne düzeyde kazandıklarını ölçen bir ölçme aracının sınırlı sayıda olması önemli bir sorundur. Çocukların sosyal değerleri hangi düzeyde kazandıklarını belirlemek için geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına gereksinim duyulmaktadır.

Bu hususlardan yola çıkarak; bu araştırma, “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla;

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” geçerli midir?

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” güvenilir midir? sorularına cevap aranmıştır.

Çocukların sahip oldukları sosyal değerleri belirlemek için ölçme araçlarına gereksinim duyulmaktadır; ancak gerek yurt dışında gerekse yurt içinde çocukların sahip oldukları sosyal değerleri ölçen ölçme aracının olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geliştirilmesi açısından son derece önemlidir.

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin çocukların sahip oldukları “Sevgi/ Hoşgörü”, “Saygı”, “Sorumluluk”, “İşbirliği/ Yardımlaşma”, “Nezaket” değerlerini örnek durumlarla somutlaştırılarak ölçen resimli bir ölçme aracı olması dolayısıyla alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Değerler eğitimi programlarının hazırlanmasında, “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin çocukların sahip olduğu sosyal değerleri belirleyen bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geliştirilmesine ilişkin bir çalışmanın daha önce yapılmamış olması, bu araştırmanın, okul öncesi eğitim kurumunda görev alan eğitimcilere, anne babalara yararlı olacağı, konu ile ilgili yapılacak araştırmalara ise yol göstereceği düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yöntem

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geliştirilmesinde metodolojik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Metodolojik araştırma yöntemi; bir araç geliştirmek, bir teoriyi ispatlamak için gerçekleştirilen araştırma yöntemidir (Özdamar, 2003: 70).

Evren ve Örneklem

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ait güvenilirlik evrenini, Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ilköğretim okulları bünyesinde yer alan anasınıflarına devam eden çocuklar oluşturmuştur.

Araştırma örneklemini ise; madde cevaplayıcı oranlarının en az 1/5 olma gerekliliği (Bryman ve Cramer’den aktaran Tavşancıl, 2002: 51) dikkate alınarak, tabakalı basit rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen Ankara ili; Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Mamak, Sincan ve Yenimahalle merkez ilçelerindeki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ilköğretim okulları bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden 200 çocuk oluşturmuştur.

Bu süreçte; öncelikle Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ilköğretim okulları bünyesinde yer alan anasınıflarının listesi elde edilmiştir. Her ilçeden alınan okul sayılarının ortalamaları belirlenerek, tabakalama yöntemiyle örnekleme oluşturulan okullar tespit edilmiştir.

Tabakalı örnekleme yöntemi; özellikle sosyal bilimler alanında tercih edilen, evreni oluşturan birimlerin özelliklerinin heterojen olması istenen durumlarda kullanılan bir örnekleme yöntemidir (Ural ve Kılıç, 2006: 40).

Tablo 1’ de araştırma örneklemini oluşturan okullar ve çocuk sayılarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde; örneklemin % 11’inin Altındağ, % 12’sinin Çankaya, % 14’nün Etimesgut, % 16’sının Keçiören, % 14’nün Mamak, % 17’sinin Sincan, % 16’sının ise Yenimahalle ilçelerinde yer alan anasınıflarına devam eden çocukların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 1: “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması İçin Belirlenen İlçeler ve Çocuk Sayılarının Dağılımı

İlçe	Çocuk Sayısı	
	S	%
Altındağ	22	11
Çankaya	24	12
Etimesgut	28	14
Keçiören	32	16
Mamak	28	14
Sincan	34	17
Yenimahalle	32	16
Toplam	200	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, anasınıfına devam eden çocukların sahip olduğu sosyal değerleri belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilen cevapların kaydedilmesi ise “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Cevap Formu” ile gerçekleştirilmiştir.

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” okul öncesi dönem çocuklarının sahip olduğu sosyal değerleri ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.

Öncelikle değerler ve değerler eğitimi ile ilgili geniş kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taraması Spranger’ın “Sosyal” değerleri, Rokeach’ın “Araç ve Amaç” değerleri temel alınarak “Sevgi” değerinin, Schwartz’ın “Evrenselcilik” değerleri temel alınarak da “Hoşgörü” değerinin “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer almasına karar verilmiştir (Spranger, 2001; Rokeach, 1973; Schwartz, 2012).

Sprangerin, “Sosyal” değerleri, Rokeach’ın, “Amaç ve Araç” değerleri, Schwartz’ın “Kendi Kendini Yönetme”, “Başarı” ve “Geleneksellik” değerleri, Nelson’nun “Sosyal” değerleri temel alınarak “Saygı” değerinin yer alması uygun görülmüştür (Spranger, 2001; Rokeach, 1973; Schwartz, 2012; Nelson’dan aktaran Naylor ve Diem 1987; Michaelis’dan aktaran Yazıcı, 2006: 502).

Sprangerin “Sosyal” değerleri, Rokeach’ın “Araç” değerleri, Schwartz’ın “Uyma”, “Geleneksellik” ve “Yardımseverlik” değerleri temel alınarak “Sorumluluk” değerinin yer almasına karar verilmiştir (Spranger, 2001; Rokeach, 1973; Schwartz, 2012).

Spranger'ın "Sosyal" değerleri, Rokeach'ın "Araç" değerleri, Schwartz'ın "Yardımsızlık", "Güvenlik" ve "Uyuma" değerleri temel alınarak "İşbirliği ve Yardımlaşma" değerlerinin alınması uygun görülmüştür (Spranger, 2001; Rokeach, 1973; Schwartz, 2012).

Rokeach'ın "Araç" değerleri, Schwartz'ın ise "Uyuma" değerleri temel alınarak "Nezakət" değerinin alınmasına karar verilmiştir (Rokeach,1973; Schwartz, 2012).

Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2006 yılında 36-72 aylık çocuklara kazandırılması beklenen amaç ve kazanımlar incelendiğinde "Sevgi- Hoşgörü", "Saygı", "Sorumluluk", "İşbirliği- Yardımlaşma" ve "Nezakət" değerlerini kazandırmaya yönelik amaç ve kazanımlar olduğu tespit edilmiştir. Tüm bu hususlardan yola çıkılarak, okul öncesi dönemde çocuklara "Sevgi- Hoşgörü", "Saygı", "Sorumluluk", "İşbirliği- Yardımlaşma" ve "Nezakət" değerlerinin kazandırılmasının gerekliliği sonucuna varılmıştır.

Bu değerlerin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılmasının uygun olup olmadığına ilişkin iki alan uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. İki uzman, bu değerlerin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Uzman görüşlerine dayanarak, bu değerlerin okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılmasına ve bu değerlerin "Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği"nin alt boyutlarını oluşturmasına karar verilmiştir.

Daha sonra "Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği"nin alt boyutlarını oluşturan; "Sevgi- Hoşgörü", "Saygı", "Sorumluluk", "İşbirliği- Yardımlaşma" ve "Nezakət" değerlerini temsil eden davranışlar belirlenmiştir. Değerleri temsil eden davranışlar, literatür aracılığıyla değerlerin içerik analizleri yapılarak saptanmıştır. Ölçekte yer alan;

"Sevgi-Hoşgörü" alt boyutunu; beş madde, "Saygı" alt boyutunu; sekiz madde, "Sorumluluk" alt boyutunu; beş madde, "İşbirliği- Yardımlaşma" alt boyutunu; altı madde, "Nezakət" alt boyutunu; dört madde oluşturmuştur. Böylece ölçek beş alt boyut ve bu beş alt boyutu oluşturan 28 maddeden oluşmuştur. Aynı zamanda bu davranışların 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 36- 72 aylık çocuklara kazandırmak için belirlenen amaç ve kazanımlardan hangileri ile örtüştüğü tespit edilmiştir. Bu maddelerin yeterliliği ve uygunluğu ile 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 36-72 aylık çocuklar için belirlenen amaç ve kazanımlarla örtüşüp örtüşmediğine ilişkin dört alan uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanından görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda; "Saygı" alt boyutunu oluşturan 8. maddenin ve "İşbirliği- Yardımlaşma" alt boyutunu oluşturan 24. maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

Araştırmacılar tarafından maddeleri temsil eden örnek durumlar oluşturulmuştur. Örnek durumların oluşturulmasında; durumların ilgili maddeyi en uygun biçimde temsil etmesine, çocuğun yakın çevresinden oluşan, yaşanılabilir örnekler olmasına dikkat edilmiştir. Örneğin “Saygı” alt boyutunu oluşturan “Kendisinin ve başkalarının haklarına saygı gösterir” maddesini temsil eden durum;

Öğretmen çocuklara ellerini yıkaması için lavabonun önünde sıra olmalarını söylüyor. Mert sırayı bozarak arkadaşlarından önce ellerini yıkamak istiyor. Bu durumda Ezgi ne yapmalıdır?

- Ezgi, Mert ile konuşmalı ve sırasıyla ellerini yıkamaları gerektiğini söylemelidir.
- Mert elini yıkamalıdır.
- Ezgi ile Mert birlikte ellerini yıkamalıdır.

Örnek durumların maddeleri temsil edip etmediğini ortaya koymak amacıyla üç alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Uzmanlar, alt boyutlardaki maddeleri oluşturan davranışları temsil eden örnek durumların uygun olduğunu belirtmişlerdir; ancak uzmanların görüşleri doğrultusunda ifadelerde çeşitli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilmesi ve değerlerin soyut olması nedeniyle, örnek durumların resimlerinin çizilmesine karar verilmiştir.

Resimlerin çiziminde; anlaşılır olması, gerçeği yansıtması, dikkat dağınıklığı ve algı farklılığı yaratmasına neden olacak ayrıntıların kullanılmaması, kompozisyon bütünlüğü, renk, boyut, karakterlerin jest ve mimikleri ile verilmek istenen mesajın doğru verilmesi özellikleri dikkate alınmıştır.

Resimlerin çizimi tamamlandıktan sonra resimlerin içerik ve estetik açıdan uygunluğuna ilişkin beş alan uzmanından görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda resimlerin renklerinde, karakterlerin ve olayın geçtiği mekanların fiziksel özelliklerinde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Ölçeğe ilişkin pilot uygulama ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Beş alt boyut ve 26 maddeden oluşan ölçek, yapı geçerliliği sonucunda son şeklini almıştır. Böylece; “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”; “Sevgi- Hoşgörü” alt boyutu dört madde, “Saygı” alt boyutu dört madde, “Sorumluluk” alt boyutu beş madde, “İşbirliği- Yardımlaşma” alt boyutu üç madde, “Nezaket” alt boyutu üç madde olmak üzere toplam beş alt boyut, 19 maddeden oluşmaktadır.

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” çocuklara bireysel olarak uygulanmakta ve ortalama 15 - 25 dakika sürmektedir. Çocuklar, ilgilerinin dağılmaması ve çevresel faktörlerden etkilenmemeleri için sessiz sakin bir ortama tek tek alınmaktadırlar. Ölçek bir masa başında, oturur konumda uygulanmaktadır. Ölçeği uygulayan kişi öncelikle çocukla selamlaşıp tanışmakta, çocuğa çalışmanın amacı ile ilgili bilgi vermekte ve ölçeği nasıl uygulayacağını anlatmaktadır. Ölçeği uygulayan kişi “Şimdi sana bazı resimler göstereceğim ve bazı sorular soracağım. Ben hangi resmi gösterirsem o resme bakmanı ve sana yönelttiğim soruyu cevaplamanı istiyorum. Senin verdiği cevabı da bu forma işaretleyeceğim. Hazır olduğunda başlayabiliriz. Anlamadığın bir şey olursa bana sorabilirsin. Hazır mısın” diye sormakta ve ölçeği uygulamaya başlamaktadır. Çocukların verdikleri cevaplar “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Cevaplayıcı Formu”na kaydedilmektedir.

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Cevaplayıcı Formu”nda, ölçekte yer alan resimlerin anlatımına ilişkin yönergeler yer almaktadır. Ayrıca çocukların adını, devam etmekte olduğu ilköğretim okulunun adını belirtmek için boşluklar ve çocukların verdikleri cevapları kaydetmek için kutucuklar bulunmaktadır.

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Geçerlik – Güvenirlik Analizlerine İlişkin Veri Toplama Süreci

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanım Ölçeği”ne ilişkin yapı geçerliliği ve güvenirlilik çalışmalarını gerçekleştirmek için öncelikle, Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan ilköğretim kurumlarına bağlı anasınıflarının listeleri elde edilmiştir. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmacı, ilgili okulun müdürü ve ölçeği uygulayacağı sınıflarda görev alan öğretmenlerle görüşerek, kendisini tanıtmış ve araştırmanın amacı ve uygulama süreci ile ilgili bilgi vermiştir.

Araştırmacı, okul yönetimi ile birlikte ölçeğin uygulanacağı uygun alanı belirlemiştir. Ölçeğin uygulanacağı uygun ortam belirlenirken; çocukların birbirinden etkilenmemeleri için sınıftan farklı ve araştırmacı ile çocuğun yalnız kalabilecekleri bir alan olmasına, hem araştırmacının hem de çocuğun oturur konumda olmasına, sandalye ve masanın çocukların boy hizalarına uygun olmasına, eğer sınıf dışında uygun bir yer bulunamıyorsa sınıftaki en sessiz alanın uygulama alanı olarak hazırlanmasına dikkat edilmiştir.

Ölçeğin uygulanma sürecinde; araştırmacı, öğretmen rehberliğinde öncelikle çocuklara kendisini tanıtmıştır. Bir çalışma yapacağını ve sırasıyla çocuklara bir ölçek uygulayacağını ifade etmiştir. Araştırmacı, ölçeğin uygulanacağı ço-

cuğun belirlenme sürecinde; ölçeğin uygulanacağı çocuğun, o esnada yaptığı etkinliği tamamlamış olmasına, öğretmenin çocuğu araştırmacı ile tanıştırmamasından sonra uygulamaya başlamaya dikkat etmiştir.

Araştırmacı: “Merhaba. Ben Derya. Senin adın ne? Bir araştırma yapıyorum. Sana bazı resimler gösterip bazı durumlar anlatacağım. Bazı sorular soracağım. Kalemle hangi resmi gösterirsem ona bakmanı istiyorum. Senin verdiğin cevabı elimdeki bu kağıda işaretleyeceğim. Anlamadığın bir şey olursa bana rahatlıkla sorabilirsin. Hazır olduğun zaman başlayacağız. Hazır mısın?” diye sormuştur. Çocuk “Hazırım” cevabını verdiği zaman ölçek uygulanmaya başlamıştır. Çocuğun adı, devam etmekte olduğu ilköğretim okulunun adı ve verdiği cevaplar, cevap formuna kaydedilmiştir. Ölçek uygulanırken çocukla göz teması kurulmasına, ölçekte yer alan durumların çok hızlı ya da çok yavaş ifade edilmemesine dikkat edilmiştir. Ölçeğin uygulama süreci tamamlandığında araştırmacı çocuğa teşekkür etmiştir. Sormak istediği herhangi bir şey olup olmadığını sorarak çocuğu tekrar sınıfına götürmüştür. Verilmesi beklenen cevaplar (1) bir, verilmesi istenmeyen cevaplar (0) sıfır olarak kodlanmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan verilerin istatistiksel analizleri yapılmıştır.

Verilerin Analizi ve Kullanılan İstatistiksel Teknikler

- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geçerlik çalışması kapsamında; kapsam geçerliği ve yapı geçerliliği teknikleri kullanılmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin kapsam geçerliliği uzman görüşleri aracılığı ile belirlenmiştir. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesi için kapsam geçerlik oranı (KGO) ve kapsam geçerlik indeksi (KGI) hesaplanmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) teknikleri kullanılmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla; Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testi yapılmıştır.
- Her bir faktör tarafından açıklanan varyans oranının hesaplanması ve faktör sayısına karar vermek için “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” faktörler ve öz değerleri belirlenmiştir.
- Ölçeğin boyutlarında yüklenen maddeleri ortaya koymayı kolaylaştırmak için Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır.

- Varimax dik döndürme tekniği ile “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir.
- Açımlayıcı faktör analizi (AFA) ile oluşan yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir.
- Anlamli olmayan t değerine sahip maddeler ölçekten çıkarılarak DFA tekrarlanmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer alan maddelere ait regresyon katsayıları ve t değerleri hesaplanmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin güvenilirliğinin belirlenmesi için, test-tekrar test kararlılık ve iç tutarlılık anlamında Kuder Richardson-20 (KR-20) güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin test tekrar test güvenilirliğini belirlemek için Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.
- “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin iç tutarlılığını ölçmek için Kuder- Richardson - 20 (KR-20) güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Geçerlik Analizine İlişkin Bulgular

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geçerlik çalışması kapsamında; kapsam geçerliği ve yapı geçerliliği teknikleri kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008: 115-116).

Kapsam Geçerliği

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin kapsam geçerliliği uzman görüşleri aracılığı ile belirlenmiştir. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesi için kapsam geçerlik oranı (KGO) ve kapsam geçerlik indeksi (KGİ) hesaplanmıştır.

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ait kapsam geçerliğinin belirlenmesi amacıyla altı uzmandan, görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde, her bir maddeye ait kapsam geçerliği oranı (KGO) hesaplanmıştır. Hesaplanan KGO'ların ortalaması alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGİ) belirlenmiştir (Yurdugül, 2005: 1-2).

Uzman sayısının altı olması, 0,99'dan büyük olan KGI değerinin kapsam geçerliğini sağladığı anlamına gelmektedir (Veneziano ve Hooper'den aktaran Yurdugül, 2005: 2). KGO değeri düşük olan madde 8 ve madde 24 ölçekten çıkarılmıştır. Daha sonra ölçeğe ait KGI oranı ise 0,99 olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçekte kalan diğer tüm maddelerin gerekli olduğu ve kapsam geçerliğinin sağlandığı anlamına gelmektedir.

Yapı Geçerliği

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla; açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) teknikleri kullanılmıştır (Tavşancıl, 2006: 45-61).

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla; Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testi yapılmıştır (İslamoğlu, 2009). Yapılan analiz sonucunda; KMO testi 0,745, Bartlett küresellik testi (Ki-Kare= 209,9; $p<0,01$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda değişkenler arasında yüksek korelasyonun olduğu ve faktör analizinin gerçekleştirilebileceği söylenebilir.

Tablo 2’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” faktörler ve öz değerleri verilmiştir.

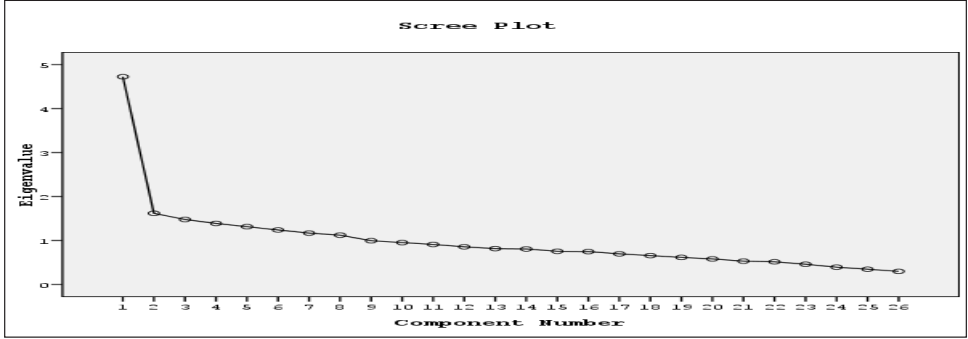
Tablo 2: Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Faktörler ve Öz Değerleri

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6	Faktör 7	Faktör 8
Öz Değer	4,724	1,861	1,478	1,389	1,315	1,02	1,016	1,001

Tablo 2’de ölçeğe ilişkin faktörler ve öz değerleri incelendiğinde; öz değeri 1’den büyük sekiz faktörün olduğu görülmektedir. Öz değer, her bir faktör tarafından açıklanan varyans oranının hesaplanmasında ve faktör sayısına karar vermede kullanılan bir katsayıdır. Öz değer yükseldikçe, faktörün açıkladığı varyans da yükselir (Tabachnick, Fideli; Tatlıdil’ den aktaran Büyüköztürk, 2002: 473).

Şekil 1’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer alan faktörler ve öz değerlerine ilişkin saçılma diyagramı yer almaktadır.

Şekil 1: Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinde Yer Alan Faktörler ve Öz Değerlerine İlişkin Saçılma Diyagramı

Tablo 2 ve Şekil 1’de; öz değeri 1’den büyük sekiz faktörün olduğu görülmektedir. Başlangıçta oluşturulan ve uzmanlarca da desteklenen beş faktörlü yapının oluşturulabilmesi için faktör analizi beş faktörle sınırlandırılarak tekrar analiz edilmiştir. Beş faktörden oluşan ölçeğin boyutlarında yüklenen maddeleri ortaya koymayı kolaylaştırmak için Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır (Tavşancıl, 2006: 49-50).

Tablo 3’de Varimax dik döndürme tekniği ile gerçekleştirilen “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin açımlayıcı faktör analizi verilmiştir.

Tablo 3: Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

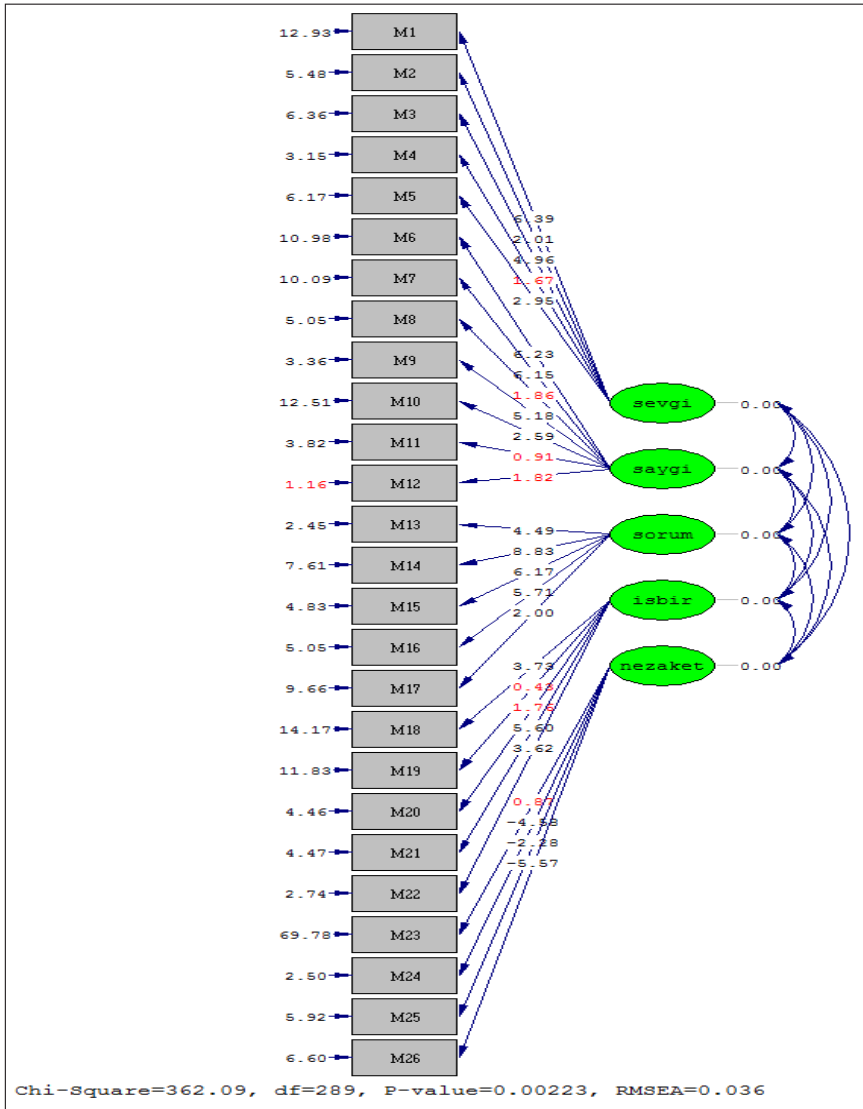
Madde	Faktör Ortak Varyansı	Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri				
		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
M1	0,336	0,473				
M2	0,654	0,762				
M3	0,375	0,578				
M4	0,590	0,244				
M5	0,292	0,360				
M6	0,275		0,513			
M7	0,407		0,504			
M8	0,584		0,669			
M9	0,474		0,489			
M10	0,157		0,354			
M11	0,105		0,137			
M12	0,452		0,364			
M13	0,496			0,530		
M14	0,356			0,501		
M15	0,382			0,526		
M16	0,383			0,591		
M17	0,446			0,339		
M18	0,197				0,704	
M19	0,532				0,266	
M20	0,537				-0,631	
M21	0,397				0,615	
M22	0,563				0,563	
M23	0,446					0,640
M24	0,499					0,589
M25	0,252					0,471
M26	0,339					0,418
Açıklanan Varyans:						
Toplam:		Faktör 1: %18,16	Faktör 2 : %6,22	Faktör 3: %5,69	Faktör 4: %5,34	Faktör 5: %5,1

Tablo 3’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” ne ilişkin açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde; 26 maddenin 5 faktöre dağıldığında, her bir faktörün açıklanan varyansının yanında toplam varyansın % 40,47’sinin açıkladığı görülmektedir. Bu nedenle 4., 11., 19., 20. maddelerin faktör yüklerinin 0,30’dan düşük ve negatif olmasına rağmen uzman görüşleri ile

desteklenen yapının bozulmaması adına maddeler ölçekten çıkarılmadan AFA ile oluşan bu yapının doğrulanıp doğrulanmadığının test edilmesi için DFA gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşleri ile desteklenen ve AFA sonucunda oluşan 26 maddelik ve beş faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmadığı DFA ile incelenmiştir.

Şekil 2’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizinin modeli görülmektedir.

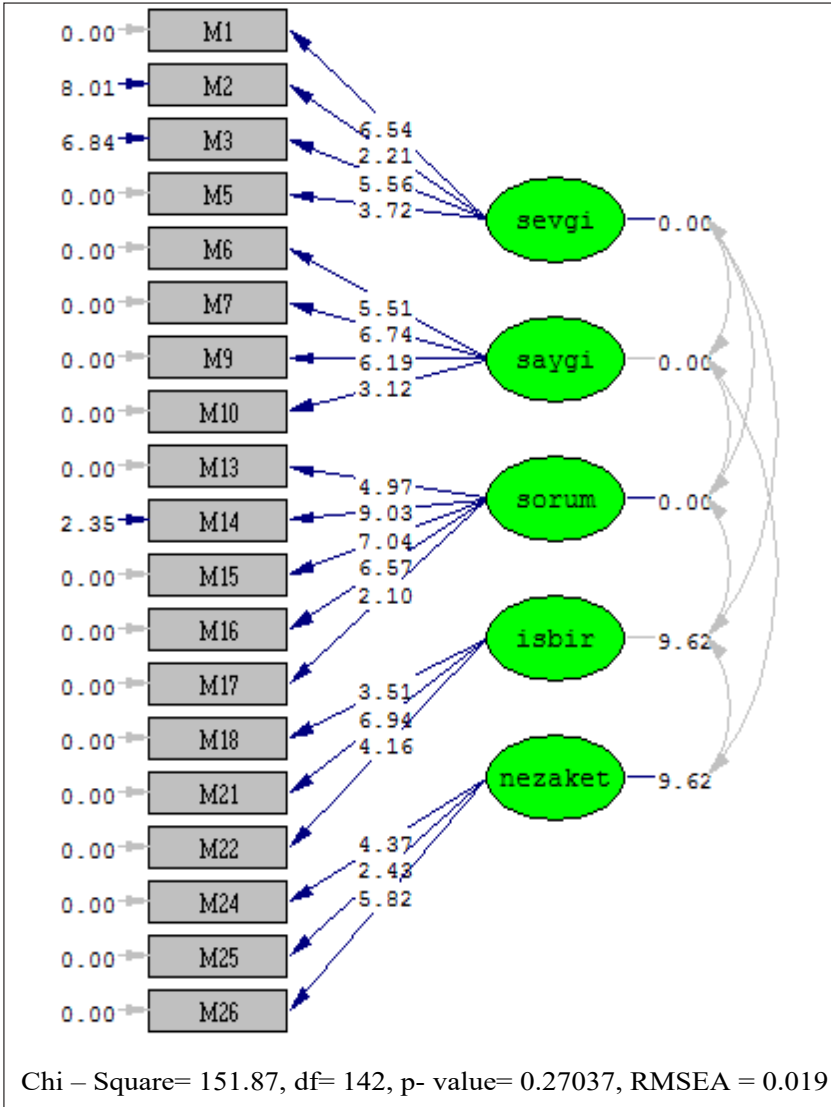
Şekil 2: Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğine İlişkin İlk Path Diagramı

Şekil 2’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin ilk path di-agramı incelendiğinde; 4., 8., 11., 12., 19., 20. ve 23. maddelerin anlamlı olmayan t değerine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Yedi maddenin çıkarılmasıyla 19 madde ve beş faktörden oluşan ölçek tekrar analiz edilmiştir.

Şekil 3’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin son yapı-lan DFA’ya ait path diagramı görülmektedir.

Şekil 3: Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğine İlişkin Tekrarlanan Path Diagramı

Şekil 3’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin tekrarlanan DFA’ya ait path diagramı incelendiğinde; uyum indeksleri $\chi^2=151.87$, $X^2/sd= 1,07$, $RMSEA= 0.019$, $CFI=0.99$, $NNFI=0.99$, $NFI=0.89$ ve $GFI=0.99$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktörel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleri ile faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde; tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen beş faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin, beş faktör ve 19 madden oluşan bir yapısının olduğu görülmüştür.

Tablo 4’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer alan maddelere ait regresyon katsayıları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo 4: Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin DFA’ya Ait Regresyon Katsayıları ve t Değerleri Sonuçları

Maddeler	Regresyon Değerleri	t Değerleri	Açıklanan Varyans
M1	0,45	6,54	0,22
M2	0,23	2,21	0,10
M3	0,49	5,56	0,23
M5	0,36	3,72	0,16
M6	0,42	5,51	0,21
M7	0,43	6,74	0,21
M9	0,56	6,19	0,21
M10	0,22	3,12	0,11
M13	0,63	4,97	0,19
M14	0,54	9,03	0,26
M15	0,57	7,04	0,25
M16	0,53	6,57	0,23
M17	0,19	2,10	0,09
M18	0,27	3,51	0,13
M21	0,55	6,94	0,24
M22	0,51	4,16	0,16
M24	0,58	4,37	0,19
M25	0,24	2,43	0,10
M26	0,46	5,82	0,22

Tablo 4’de “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer alan maddelerin DFA’ya ait regresyon katsayıları ve t değerleri sonuçları incelendiğinde, beş faktörlü modeldeki her bir değer istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlamak için t değerlerine bakıldığı görülmektedir. Tüm değerlerin kritik değer olan 1.96’nın üzerinde olduğu, regresyon değerlerinin ise .19 ile

.63 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda; elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı söylenebilir.

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin güvenilirliğinin belirlenmesi için, test-tekrar test kararlılık ve iç tutarlılık anlamında Kuder Richardson-20 (KR-20) güvenirlilik katsayıları hesaplanmıştır (Crocker vd.’den aktaran Bademci, 2011: 179).

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Test Tekrar Test Güvenirliği Analizine İlişkin Bulgular

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin test tekrar test güvenirlliğini belirlemek için Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı hesaplanmıştır (Tavşancıl, 2006: 19-20; Büyüköztürk vd., 2008: 112). Tablo 5’de her iki uygulamadan elde edilen puanlara ait Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5: Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Faktör	r(Korelasyon)
Sevgi / Hoşgörü	0,92
Saygı	0,90
Sorumluluk	0,89
İşbirliği / Yardımlaşma	0,89
Nezaket	0,92
Toplam	0,95

Tablo 5’de test tekrar test güvenirlilik analizleri kapsamında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları incelendiğinde; korelasyon katsayılarının “Sevgi- Hoşgörü” alt boyutu için 0,92, “Saygı” alt boyutu için 0,90, “Sorumluluk” alt boyutu için 0,89 “İşbirliği- Yardımlaşma” alt boyutu için 0,89, “Nezaket” alt boyutu için, 0,92 ve ölçeğin tamamı için 0.95 olarak hesaplandığı görülmektedir. Elde edilen korelasyon katsayılarının tümünün 0,01 anlamlılık düzeyinde olduğu ve yüksek ilişkileri ifade ettiği sonucuna varılmıştır.

Korelasyon katsayısı 1’e yaklaştıkça cevaplayıcıların iki uygulamadaki puanlarının birbirine yaklaştığını, 0’a yaklaştıkça farklılaştığını gösterir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008: 112).

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Kuder- Richardson- 20 (KR-20) Güvenirlik Katsayısı Analizine İlişkin Bulgular

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin iç tutarlılığını ölçmek için Kuder- Richardson- 20 (KR-20) güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır (Barchard ve Hakstian’dan aktaran Bademci, 2011: 180; Büyüköztürk ve diğerleri., 2008: 109).

Ölçeğe ilişkin KR-20 güvenirlik katsayısı hesaplandığında; KR-20 güvenlik katsayılarının “Sevgi- Hoşgörü” alt boyutu için 0,82, “Saygı” alt boyutu için 0,85, “Sorumluluk” alt boyutu için 0,78, “İşbirliği- Yardımlaşma” alt boyutu için 0,75 ve “Nezaket” alt boyutu için 0,83, toplam ölçek için ise 0,88 olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin tamamının güvenirliliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği Geçerlik Analizine İlişkin Sonuçlar

Kapsam Geçerliğine İlişkin Sonuçlar

Madde 8 ve Madde 24’e ait KGO değeri düşük çıktığı için ölçekten çıkartılmıştır. Daha sonra ölçeğe ait KGI oranı ise 0,99 olarak tespit edilmiştir.

Yapı Geçerliğine İlişkin Sonuçlar

Yapılan analiz sonucunda; KMO testi 0,745, Bartlett küresellik testi (Ki-Kare= 209,9; $p < 0,01$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda; değişkenler arasında yüksek korelasyonun olduğu ve faktör analizinin gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğe ilişkin faktörler ve öz değerleri incelendiğinde; öz değeri 1’den büyük 8 faktörün olduğu görülmüştür. Başlangıçta oluşturulan ve uzmanlarca da desteklenen beş faktörlü yapının oluşturulabilmesi için faktör analizi beş faktörle sınırlandırılarak tekrar analiz edilmiştir. Beş faktörden oluşan ölçeğin boyutlarında yüklenen maddeleri ortaya koymayı kolaylaştırmak için Varimax dik döndürme tekniği kullanılmıştır “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”ne ilişkin açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde; 26 maddenin 5 faktöre dağıldığında, her bir faktörün açıklanan varyansının yanında toplam varyansın % 40,47 sinin açıkladığı belirlenmiştir. Bu nedenle 4., 11., 19., 20. maddelerin faktör yüklerinin 0,30’dan düşük ve negatif olmasına rağmen, uzman görüşleri ile desteklenen yapının bozulmaması adına maddeler ölçekten çıkarılmadan AFA ile oluşan bu yapının doğrulanıp doğrulanmadığının test edilmesi için DFA gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşleri ile desteklenen ve AFA sonucunda oluşan 26 maddelik ve

beş faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmadığı DFA ile incelenmiştir. 4., 8., 11., 12., 19., 20. ve 23. maddelerin anlamlı olmayan t değerine sahip olduğu görülmüş ve bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Yedi maddenin çıkarılmasıyla 19 madde ve beş faktörden oluşan ölçek tekrar analiz edilmiştir. Analiz sonucunda; uyum indeksleri $\chi^2=151.87$, $\chi^2/sd= 1,07$, RMSEA= 0.019, CFI=0.99, NNFI=0.99, NFI=0.89 ve GFI=0.99 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleri ile faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen beş faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin, beş faktör ve 19 madden oluşan bir yapısının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nde yer alan maddelerin DFA’ya ait regresyon katsayıları ve t değerleri sonuçları incelendiğinde; beş faktörlü modeldeki her bir değer istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlamak için t değerlerine bakılmıştır. Tüm değerlerin kritik değer olan 1.96’nın üzerinde olduğu, regresyon değerlerinin ise .19 ile .63 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda; elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Güvenirlilik Analizine İlişkin Sonuçlar

Test Tekrar Test Güvenirliliği Analizine İlişkin Sonuçlar

Test tekrar test güvenirlilik analizleri kapsamında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Korelasyon katsayıları; “Sevgi- Hoşgörü” alt boyutu için 0,92, “Saygı” alt boyutu için 0,90, “Sorumluluk” alt boyutu için 0,89, “İşbirliği- Yardımlaşma” alt boyutu için 0,89, “Nezaket” alt boyutu için, 0,92 ve ölçeğin tamamı için 0.95 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen korelasyon katsayılarının tümünün 0,01 anlamlılık düzeyinde olduğu ve yüksek ilişkileri ifade ettiği sonucuna varılmıştır.

Kuder- Richardson- 20 (KR-20) Güvenirlilik Katsayısı Sonuçları

Ölçeğe ilişkin KR-20 güvenirlilik katsayısı hesaplandığında; KR-20 güvenlik katsayılarının “Sevgi- Hoşgörü” alt boyutu için 0,82, “Saygı” alt boyutu için 0,85, “Sorumluluk” alt boyutu için 0,78, “İşbirliği- Yardımlaşma” alt boyutu için 0,75 ve “Nezaket” alt boyutu için 0,83, toplam ölçek için ise 0,88 olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre, ölçeğin tamamının güvenirliliğinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

“Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği”nin geçerlik güvenirlik sonuçlarına ilişkin bulgular, ölçeğin okul öncesi çocukların sosyal değerlerini ölçmede kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Fixler (2000) tarafından gerçekleştirilen, “Yardımsever ve Paylaşımli Bir Çevre Anaokulu Öğrencilerine Değerleri Öğretmede Yardım Eder” konulu araştırmada; saygı, sorumluluk ve işbirliği merkezli bir karakter eğitimi programının etkisi incelenmiştir. Araştırmada, davranış kontrol listeleri kullanılmış ve anekdot kayıtları tutulmuştur. Demokratik bir sınıf ortamı yaratmak için öğretmen davranışları, karakter eğitimi, işbirlikli öğrenme aktiviteleri, çoklu zeka ve aile katılımı uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Verilen eğitimin sonunda; bazı çocuklarda gelişme kaydedildiği; ancak müdahalelere biraz daha fazla zaman ayrıldığında istenilen sonuçlara çok daha başarılı bir şekilde ulaşacağı saptanmıştır.

Öztürk (2011) tarafından gerçekleştirilen, “61-72 Aylık Çocuklar İçin Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (Ankara Örnekleme)” konulu araştırmada; anasınıfına devam eden “61-72 Aylık Çocuklar İçin Ahlaki Değer Yapılarını Belirleme Ölçeği”nin geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırma tarama niteliğindedir. Araştırmanın örneklemini basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiş 553 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonucunda; “61-72 Aylık Çocukların Ahlaki Değer Yapılarını Belirleme Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Yazar ve Erkuş (2013) tarafından gerçekleştirilen, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” konulu araştırmada; okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda; öncelikle saygı, sevgi ve paylaşım değerlerinin çocuklara verilmesi gerektiği saptanmıştır. Okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitiminin, öğretmen inisiyatifi dahilinde verildiği ve yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin, öğrenci sayılarının fazlalığı, ailelerin değerler eğitimi ile ilgili yeterli bilince sahip olmamaları, değerler öğretiminin sadece öğretmene bırakılması gibi sebeplerden dolayı güçlük çektikleri tespit edilmiştir.

Neslitürk ve Çeliköz (2015) tarafından gerçekleştirilen, “Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile ve Öğretmen Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” konulu araştırmada; araştırmacılar aile ve öğretmen görüşleri doğrultusunda 5-6 yaş çocuklarının değer düzeylerini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda; öğretmen formunun Kaiser- Meyer- Olkin değeri 0.79; aile formunun ise 0.77

bulunmuştur. Öğretmen formunun Bartlett's Sphericity testi X2 değeri 1.587, $p < 0.001$; aile formunun ise X2 değeri 1.564, $p < 0.001$ olarak hesaplanmıştır. Testi yarılama yöntemine göre öğretmen formunun güvenilirlik katsayısı .86; aile formunun .84'dür. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı öğretmen formu için .91; aile formunun .89 olarak bulunmuştur. Güvenirlik ve geçerlik ile ilgili elde edilen bulgular, "Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile ve Öğretmen Formu" nun, "Saygı", "Sorumluluk", "Dürüstlük", "İşbirliği", "Paylaşım", "Dostluk/Arka-
daşlık" değerlerini belirlemek amacıyla kullanılabilirliği göstermiştir.

Yapılan araştırma sonuçlarının araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Öneriler

Bu araştırma, Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan Mili Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim kurumları bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden çocuklarla sınırlıdır. Farklı illerdeki ilköğretim kurumları bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden çocuklarla geçerlik güvenilirlik çalışmasının yapılması önerilebilir.

"Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği" kullanılarak, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey, kardeş sayısı, anne babanın yaşı, anne babanın mesleği, anne babanın eğitim durumu, anne babanın gelir durumu gibi değişkenlerin çocukların sosyal değerler kazanımında etkisinin olup olmadığı araştırılabilir.

"Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği" nin çocukların sosyal değerler kazanımı ile ilgili yapılacak araştırmalarda veri toplama aracı olarak kullanılması önerilebilir.

"Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği" kullanılarak okul öncesi çocukların sosyal değerler kazanımını etkileyen faktörlerin incelenmesi önerilebilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında görev alan eğitimcilere, "Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği" ni kullanarak görev aldıkları kurumlara devam eden çocukların sosyal değerler kazanımını ölçmeleri önerilebilir.

"Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği" ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda, sosyal değerler eğitim programları hazırlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akgül, İ. (2014). *İlkokul Öğrencileri için Web Tabanlı Değerler Eğitimi Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Uşak.
- Alıcı, A. (2012). *Yeni Görgü Kuralları*. Geliştirilmiş Yeni Baskı. İstanbul: Elma.
- Altan, M. Z. (2011, 26–28 Ekim). *Çoklu Zeka Kuramı Ve Değerler Eğitimi*. Değerler Eğitimi Sempozyumu, Eskişehir. Web: <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/127841-20120111122256-6.pdf> adresinden adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., Çimen, S. (2000). *Çocuk Gelişimi 2*. 1. Basım, İstanbul: Ya-Pa.
- Balat Uyanık, G., Dağal Balaban, A. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. 1. Baskı. Ankara: KÖK.
- Bademci, V. (2011). Kuder-Richardson 20, Cronbach'ın Alfasi, Hoyt'un Varyans Analizi, Genellenirlik Kuramı ve Ölçüm Güvenirliği Üzerine Bir Çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 173-193.
- Baron, R.A., Byrne, D., Watson, G. (2005). *Exploring Social Psychology*. 4th Edition. Toronto: Pearson A and B.
- Bayhan San, P., Artan İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Belet, Ş. D., Deveci, H. (2008, 2-4 Mayıs). *Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi*. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Çanakkale.
- Benazus, H. (2002). *Sevginin Gizemi Sevgi Tapınağı*. (Ç. Erendağ, Çev.). Birinci Basım. İstanbul: Sistem.
- Burnham West, J., Jones, V. H. (2007). *Spiritual and Moral Development In Schools*. New York: Network Continuum.
- Bruno, L. F. C., Lay, E. G. E. (2006). *Personal Values And Leadership Effectiveness*. Web: <http://acervo.ci.fdc.org.br/AcervoDigital/Artigos%20FDC/Artigos%20FDC%202006/Personal%20values%20and%20leadership%20effectiveness.pdf> adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, İstanbul.

- Ergün, S. (2013). *Ergenlere Verilen Değerler Eğitiminin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programı ve Öğretim Bilim Dalı, Konya.
- Fichter, J. (1990). *Sosyoloji Nedir* (N. Çelebi, Çev.). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Fixler, B. (2000). *A Caring and Sharing Environment Helps Teach Values in Kindergarten Students*. Yüksek Lisans Tezi, Saint Xavier University, Chicago.
- Frogozo, N. L. (2006). *The Effects of Sports Builds Character With an Emphasis of Character Education*. Yüksek Lisans Tezi, California State University, Department of Recreation and Leisure Studies, Long Beach.
- Fromm, E. (2007). *Sevme Sanatı* (Ö. Saatçi Karadana, Çev.). 2. Baskı. İzmir: İlyaz İzmir.
- Germaine, R. W. (2001). *Values Education Influence on Elementary Students' Self-Esteem*. Doktora Tezi, University of San Diego, San Diego.
- Güney, S. (2011). *Davranış Bilimleri*. 6. Basım. Ankara: Nobel.
- Haydon, G. (2006). *Values in Education*. London: Continuum International Publishing Group.
- Hoffman, B. (2010). *Cooperative Learning, Character Education, Conflict Resolution Among Eighth Graders Their Teacher Intervention With Bullying and Their Experiences with Cyber, Physical and Relational Bullying*. Doktora Tezi, Dowling College, Brookhaven, New York.
- Hökelekli, H. (2009). Adalet. *Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni*, 5, 132 - 138. Web: http://www.dem.org.tr/dem_dergi/5/dem5mak19.pdf adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Izgar, G. (2013). *İlköğretim Okulu 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Demokratik Tutum ve Davranışlarına Etkisi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Konya.
- İpek, E. (2014). *Beş Yaş Çocuklarına Verilen Değerler Eğitimi Programının Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okulöncesi Bilim Dalı, Konya.
- İsen, G., Batmaz, V. (2002). *Ben ve Toplum Sosyal Psikoloji*. 2. Baskı. İstanbul: Om.
- İslamoğlu, A. H. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 1. Basım. İstanbul: Beta.
- Kendall, D. (2001). *Sociology in Our Times*. 3. Edition. Australia: Wadsworth/Thompson Learning.

- Keskinoğlu, M. Ş. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, İstanbul.
- Kurtoğlu, A. (2004). *Günlük Hayatımızda Nezaket ve Görgü*. 3. Baskı. İstanbul: Timaş.
- Lovat, T., Toomey, R. (Editors). (2009). *Values Education and Quality Teaching: The Double Helix Effect*, Springer Science Business Media B.V.
- Lovat, T., Clement, N., Dally, K., Toomey, R. (2011). The Impact of Values Education on School Ambience and Academic Diligence. *International Journal of Educational Research*, 50, 166–170.
- Mckay, G. D., Mc.Kay, J. L., Eckstein, D., Maybell, S. A. (2002). *Kaba Bir Dünyada Saygılı Çocuklar Yetiştirmek*. (H. Misge Kurşun, Çev.). 1. Baskı. İstanbul: Kariyer.
- Mısırlı, İ. (2011). *Görgü, Nezaket ve Protokol: Kurallar Uygulamalar*. 3. Baskı. İstanbul: Detay.
- Mitchell, C. (2003). *An Evaluation and Analysis of The Character Counts! Sm Character Education Framework in South Dakota Schools, Grades 6-12, 1998-2002*. Doktora Tezi, South Dakota State University, South Dakota.
- Mobley, M. E. (2010). *Character Education at a Historically Black Institution*. Doktora Tezi, The Faculty of The Graduate School The University of North Carolina, Greensboro.
- Naylor, D. T., Diem, R. A. (1987). *Elementary and Middle School Social Studies*. New York : Random Hause.
- Nzeocha, E. (2009). *A Qualitative Case Study on the Perception of Middle School Stakeholders on the Effectiveness and Importance of Character Education in Three Middle Schools in an Inner City School District in Alabama*. Doktora Tezi, Graduate Faculty of the University of Alabama, Birmingham.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne Değerler Eğitimi Programının 5–6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- Neslitürk, S., Çeliköz, N. (2015). Okul Öncesi Değerler Ölçeği Aile ve Öğretmen Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 19-42.
- O'Connell, E. B. (2012). *Positive Behavior Support as Character Education: A Non-Experimental, Explanatory, Cross-Sectional Study*. Doktora Tezi, Seton Hall University, South Orange, New Jersey, United States.
- Ördek, S. (2015). *İnsancıl Değerler Eğitim Programı'nın Hayvan Temalı Etkinlikler Aracılığıyla Okul Öncesi Eğitimde Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Adana.

- Özalp Kaplan, N. (2014). *İlkokullarda Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Hatay.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (Pkbs-2) Geçerlik Güvenirlilik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Kaan.
- Öztürk, N. (2011). *61-72 Aylık Çocuklar için Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması (Ankara Örneklemi)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ve Duyusal Gelişimlerine Etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- Pekince, D. (2010). *Değerlere Dayalı Sınıf Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına Devam Eden Çocuklara Uygulanan Sosyal Değerler Eğitimi Programının Sosyal Beceri Kazanımına Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Schwartz, S. H. (1996). Value Priorities and Behavior: Applying of Theory of Integrated Value Systems. In C. Seligman, J. M. Olson, & M. P. Zanna (Eds.), *The Psychology of Values: The Ontario Symposium*, Vol. 8 (pp. 1-24). Hillsdale, NJ: Erlbaum. Web: <http://dspace.palermo.edu/dspace/bitstream/10226/368/1/2Psico%2007.pdf> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- Schwartz, S. H. (2012). An Overview of The Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture International Association for Cross-Cultural Psychology*, 11. Web: <http://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1116&context=orpc> adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Sennett, R. (2003). *Respect in a World of Inequality*. New York: W.W. Norton.
- Smith, B. (1969). *Social Psychology and Human Values*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Sorianao, E., Franco, C., Sleeter, C. (2011). The Impact of a Values Education Programme for Adolescent Romanies in Spain on Their Feelings of Self-Realisation. *Journal of Moral Education*, 40 (2), 217-235.

- Spranger, E. (2001). *İnsan Tipleri Bir Kişilik Psikolojisi* (A. Aydoğan, Çev.). İstanbul: İz.
- Tahiroğlu, M. (2011). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğa Sevgisi, Temizlik ve Sağlıklı Olma Değerlerinin Öğretimi ve Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T., Çetin, T. (2010). Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 231-248. Web: <http://www.ide.konya.edu.tr/egtfakdergi/Sayilar/sayi30/14.pdf> adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Taulbert, C. L. (2006). *Eight Habits of the Heart for Educators*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi*. 3. Baskı. Ankara: Nobel.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi*. 2 Baskı. Ankara: Nobel.
- Thornberg, R., Oğuz, E. (2013). Teachers' Views on Values Education: A Qualitative Study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59, 49–56.
- Tillman, D. (2000). *Living Values Activities for Young Adults Living Values an Educational Program*. Deerfield Beach, Florida: Health Communications, Inc.
- Topses, G., Topses, M. D. (2010). *Toplumbilime Giriş*. Ankara: Anı.
- Tuff, L. (2009). *Teacher Perception of Character Education*. Yüksek Lisans Tezi, University of Lethbridge, Faculty of Education, Lethbridge, Alberta.
- Türk Dil Kurumu (2013). *Genel Türkçe Sözlük*. Web: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52a049fc-ce7fc1.19820794 adresinden 05.12.2013 tarihinde alınmıştır.
- Ural, A., Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss ile Veri Analizi*. 2. Baskı. Ankara: Detay.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522. Web: http://www.okulonc.esi.net/upload/dosyalar/201111_13/2246/19.31.ku_bilayyaz_ici.s.499-522.pdf adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Yazar, T., Erkuş, S. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196 - 211. Web: http://www.zgefdergi.com/Makaleler/882045524_2014_ID_310.pdf adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.

- Yurdugül, H. (2005, 28–30 Eylül). *Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli. Web: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/PamukkaleBildiri.pdf> adresinden 21 Kasım 2013 tarihinde alınmıştır.
- Yuvacı, Z. (2013). *Okul Öncesi Değerler Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Kütahya.

